

משרד החנוך והתורות - המחלקה לתורות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ר ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי ד"ר נחמה ליבוביץ - שנת העשרים ואחת

מצורע (תשכ"ב)

י"ד ל"ג - ט"ה נגעי בתים

א. ל"ד כי תבוא אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזת ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם

ספרא ע"ה: י"ד ל"ד: "ונתתי נגע צרעת": ר' יהודה אומר: בשורה היא לחס, שבאים עליהם נגעים.

בראשית רבה י"ז ר'

תני ר' חייא: וכי בשורה היא להם שנגעים באים עליהם? תני ר' שמעון בן יוחאי: כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם, עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות. אמר הקב"ה: "אני הבטחתי לאבותיכם שאני מכניס את בניהם לארץ מלאה כל טוב, שנאמר (דברים ו') "ובתים טלאים כל טוב". מה הקב"ה עושה? מנחה נגעים בביתו והוא סותרו ומצא בו סימא (מסמו), דבר שהוא סמור מן העין.

רש"י ד"ה ונתתי נגע צרעת:

בשורה היא להם שנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותן הבית ומוציאן.

ירמא י"א ע"ב רבא אשר לו הבית

"לו" למה לי? מי שמיחד ביתו לנ (רש"י: שכלי תשמישו מיוחדין לו ואינו משאילן לשכניו), שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר, שאין לו, הקב"ה מפרסמו כשפנה את ביתו.

ערכין ט"ז ע"א

א"ר יוחנן: על שבעה דברים נגעים באים... ועל הגזל, דכתיב "וצוה הכהן ופנו את הבית" - הוא כנס סמון שאינו שלו, יבוא הכהן ויפזר מסונו, ועל צרות עין, דכתיב "רבא אשר לו הבית" - ותנא דבי ר' ישמעאל: מי שמיחד ביתו לנ (רש"י: שייחד ביתו: כלי תשמישו, שלא השאילם לאחרים).

1) שהי תפישות שונות בענין נגעי בתים מצינו בדברי חז"ל דלעיל. אלו חן?

2) א מה ראה רש"י להביא דברי ויקרא רבה ולא להביא דברי הגמרא?

3) מה ראה ר' יהודה לומר את דבריו אלה לנגעי בתים דוקא ולא אמרם על נגעי בגדים לפרשת תזריע?

4) המלבי"ם מפרש את דברי ר' יהודה בהסתמכו על שמואל ב' ז' י"ד: אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן, אשר בהעותו והוכחתו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם.

במה מסייע פסוק זה להבנת דברי ר' יהודה?

ב. ל"ה רבא אשר לו הבית

ספרא ע"ח (ז')

"אשר לו הבית" - שלא ישלח ביד שליח. יכול אפילו זקן, אפילו חולה? ח"ל: "רבא".

ספרא ע"ט

"והגיד לכהן" - ידקדק הכהן, כיצד בא הנגע לביתו. "לאמר" יאמר לו הכהן דברי כבושין: "בני, אין נגעים באים אלא על לשון הרע!" שנאמר (דב' כ"ד ח-ט) "השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, זכור את אשר עשה ה' למרים". וכי מה ענין זה לזה? אלא סלמד שלא נענשת אלא על לשון הרע! והלא דברים קל וחומר: ומה אם מרים שדברה שלא בטובו של משה כך - מדבר גנאי של חברו בפניו - על אחת כמה וכמה!

א 1. ומקשים: והלא בעלמא שלוחו של אדם כמותו ולמה כאן - פרט לזקן וחולה שאינו יכול ללכת - אינו מותר לשלוח ע"י שליח?

החובל לישוב הקושיה ע"פ דברי הספרא חנ"ל?

- 2. הסבר מהיכן זייקו שזקן וחולה מותרים להגיד ע"י שליח?
- 3. התוכל להסביר ע"פ דברי הספרא הג"ל מהו ההבדל בין גדר "אמר" לבין גדר "הגיד"?
- 4. "לאמר"

פלב"ם ויקרא ו': כבר בארנו ההבדלים שבין דבור ואמירה, שהדבור מורה על הדבור המבטאיי לבד ולא יסמך אל הזולת, והאמירה תחיה אל אחר, ומתוך כך רגיל בדברי חז"ל ומפרשי המקרא לפרש מלת "לאמר" - שיאמר לזולת, כמו שנאמר דברים רבה (ואתחנן ו') "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" מהו "לאמר"? אמר ר' עזריה: לאמר לדורות, שיהיו מתפללין בשעת צרה, שהרי משה אע"פ שנאמר לו: (דברים ג') "לא תעבור את הירדן הזה" התחיל מתחנן. ואולם זה לא יתכן, במקום שכתוב אחריו "דבר אל בני ישראל" וכן במקום שכתוב "ויאמר לאמר", ולמדנו בספרא שיש עוד כמה כונות למלה זו, ויתפרש כל אחד כפי ענינו: לפעמים פרושו, שיאמר להם דברי כבושין, כמו שתמצא בבמדבר רבה (נשא פ' י"ג י"ח) (במדבר ז' ג') "ויביאו את קרבנם לפני ה'... ויקריבו אותם לפני המשכן" שהביאום ומסרום לצבור, באו ועמדו לפני המשכן ולא קבל מהם, עד שנאמרה לו מפי הגבורה "קח מאתם!" הה"ד "ויאמר ה' אל משה לאמר" מהו "לאמר"? תני רב הושעיה: "משה, צא ואמר להם דברי כבושין ודברי נחמה".

xx הסבר, כיצד זייקו מפסוקנו שהכהן אומר לאשר על הבית דברי כבושין, והלא נושא פסוקנו הוא "אשר לו הבית"?

- 5. מה רמז (או רמזים) מצאו חז"ל לכך, שנגעים באים על לשון חרע?
- 6. הסבר את הקל וחומר שבסוף הספרא, במה חמור דבור דברי גנאי בפניו משלא בפניו?

ז. ויקרא רבה י"ז (ז)

(י"ד ל"ד) "...בבית ארץ אחוזתכם" - זה בית המקדש, שנאמר: (יחזקאל כ"ד) "הבני מהלל את מקושי גאון עוזכם", "ובא אשר לו הבית" - זה הקב"ה, שנאמר (חגי א') "יען ביתי אשר הוא חרב"; "והגיד לכהן" - זה ירמיהו, שנאמר (ירמ' א') "מן הכתבים אשר בענתות"; "כנגע נראה לי בבית" - זו טיבפת ע"ז:.. הה"ד (יחזקאל ח') "והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הזה"... "וצוה הכהן ופנו את הבית" - (מלכים א' י"ד כ"ו) "ויקח (=שיטק מלך מצרים) את כל אוצרות בית ה'"; "ונתן את הבית"; "וביתא דבא סחריה" (עזרא ה' י"ב - על גבוכדנצר מלך בבל); "והוציא אל סחוץ למחנה" - "ועמא הגלי לבבל" (עזרא ט, המסך הפסוק דלעיל). יכול לעולם? ת"ל: (ויקרא י"ד ט"ב) "ולקחו אנבים אחרות" - שנאמר (ישעי' כ"ח) "לכן כח אמר ה' אלוקים, הנני יסד בציון אבן אבן בחן. פנת יקרת מוסד מוסד, המאסין לא יחש".

א לדעת בעל "יפה תאר" על מדרש רבה נפלה כאן טעות וצ"ל (מלכים ב' כ"ד י"ג) "ויוצא משם את כל אוצרות בית ה'" (אשר גם הוא מדבר בגבוכדנצר)

מה גרם לדרשן לדרש את פסוקינו בדרך של דרש אליגוריקי?

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי חננתו.

שאלות וגם תשובות יש לשלוח לד"ר נחמה ליבוביץ, קרית-משה, ירושלים.